

Čas – odkud je „generován“?

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2007](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2007](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 12. 3. 2007

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 12. 3. 2007

Čas – odkud je „generován“?

[z em-dopisu Lence Karfíkové 12. 3. 07:] „Generátor“ času („továrna“) musí být chápán jako generátor (ještě nepříšlé) budoucnosti. A ten eo ipso nemůže být „jsoucí“ (ve smyslu daný, již „existující“ či dokonce minulý). Právě proto je tak eminentně důležité vypracovat myšlenkový model („konstrukt“) události se všemi aspekty, tedy také (a zejména) ne-předmětnými. – To celé je možno odmítnout, ale pak je konec se skutečnou kritikou i polemikou. Sám problém ovšem tak jako tak zůstává.

Tradiční zpředměťující myšlení není schopno mýnit (myslit) „původ“ či „počátek“ jinak než jako něco již minulého, dávného (in illo tempore). Pokud se někteří myslitelé pokoušeli tomuto „před-sudku“ vyhnout, sáhli po jiném, totiž po neustálé aktualitě (aeternum nunc); to se stalo nezbytností, když byly zavedeny pojmy a když to dovolilo reflektovat neudržetelnost odsunutí ARCHÉ do nějaké nezřetelné pradávnosti. (Této druhé možnosti se chopili zejména už první myslitelé křesťanství.) Třetí možnost, totiž pochopit ARCHÉ jako radikálně (a „trvale“) budoucí, se naprosto vymykala možností předmětného myšlení. Proto jí může být použito a využito teprve s postupným rozvíjením myšlení ne-předmětného, přesněji ne-zpředměťujícího, tj. nezatěžujícího každou „skutečnost“ nezbytnou „jsoucností“ a tím i „předmětností“ (byť jen předmětnou „stránkou“). Ale první krok už byl vykonán: jakmile připustíme, že některé skutečnosti mají vedle předmětné stránky také stránku nepředmětnou, tj. jakmile třeba jen „modelově“ připustíme, že „událost“, která se začíná dít (odehrávat), je i časově celkem, takže v sobě musí integrovat také svou vlastní „budoucnost“, tj. „budost“, musíme se začít naprosto vážně tázat, odkud vlastně tato její „budost“ čerpá „svůj čas“. Nemůže jej generovat sama ze sebe, pokud již aktuálně „jest“, a tím méně může být její „budost“ generována z jiných oblastí „právě jsoucího“, natož už minulého. Problém může být proto řešen jen dvěma způsoby, pokud na něco nezapomínám: buď 1) jsou jednotlivé „budosti“ generovány nahodile a roztržštěně jako pouze virtuální a pouze za nějakých – nejspíš také nahodilých – okolností (v rámci pravděpodobnosti, byť sebemenší) v takové „mohutnosti“, že „se vytvoří“ nějaký vesmír („reálný svět“) – tak to zatím, jak to vypadá, vidí teoretičtí fyzikové, a doplňují to konceptem tzv. „fyzikálního vakua“; anebo 2) je někde na „počátku“ (ale v budoucnosti, nikoli v minulosti!) nějaké „Jedno“, nějaké HEN jakožto ARCHÉ (pochopitelně pronikavě jinak chápáná než u presokratiků). A tomuto „Jednomu“ by pak bylo možno přisuzovat nejenom nějakou abstraktní stvořitelenskou aktivitu, ale jakési skutečné „přícházení“, a to nejen snad pouze jednorázové, nýbrž neustálé a adresné, i když žádná „příšlost“ (a tedy žádné odcházení do bylosti a do minulosti). (Historicky bylo obojí pojetí uskutečněno jednak v pantheismu, jednak v monotheismu; rozhodujícím argumentem je ovšem „oslovení“, které přichází vždy k „jedinci“.)

(Písek, 070312-2.)

[Email Lence Karfíkové se nepodařilo dohledat. Pozn. red.]